Robert Jackson Bennett: Pohár smrti

Robert Jackson Bennett se proslavil svojí fantastickou trilogií *Božská města,* ale s psaním začal jako autor několika detektivek. Zápletky svojí povahou detektivní se vyskytovaly i v jeho fantasy knihách, ale ve své u nás nejnověji vydané knize *Pohár smrti* se rozhodl oba žánry plnohodnotně spojit. Kdybych se měl pro jednou dopustit prohřešku vytváření sloganů, charakterizoval bych knihu jako *Nero Wolfe a děsivé obludy,* z čehož je jasné, že jde o spojení poněkud dryáčnické – ale to ještě nemusí nutně znamenat, že neúspěšné. V *Božských městech,* kterých si velmi cením, se ukázalo, že je autor velmi dobrý v charakteristice míst a postav: většinou využije emocionální dojem z něčeho známého v našem světě, který ozvláštní něčím fantastickým a přetvoří ve svébytný prvek světa odlišného.

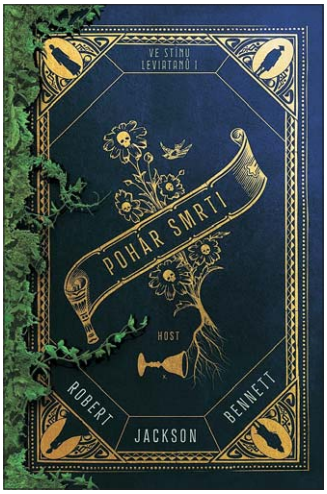

Vyšetřovatelka Ana Dolabrová je postava, jejíž výstřednost staví na dobře známé nechuti Nero Wolfa opustit svůj domov. Podobně jako on spoléhá na podrobné zprávy a svoji schopnost dedukce. Naturelem a některými libůstkami připomíná ale i popkulturní, tedy poněkud přehnaná zpracování Sherlocka Holmese. Zajímavý je její nový asistent, Dinios Kol, který je magicko-biologicky vylepšený tak, že si dokáže dokonale zapamatovat vše, co vidí a slyší. Autor tedy nejenom využívá různá žánrová klišé, ale také je domýšlí a rozvíjí, když ukazuje, za jakých podmínek by vnější pozorovatel doopravdy účinně dokázal nahradit přítomnost detektiva v terénu. Obě postavy si s sebou nesou nějaká dnes už nezbytná tajemství z minulosti, ale podobné motivy naštěstí příliš neruší samotné vyšetřování. Dalo by se dokonce říci, že na dnešní poměry se román mnohem více soustředí na zápletku než na psychologii, takže i když oba hlavní hrdiny zažijeme v dlouhé řadě velmi různorodých situací, nakonec je poznáme překvapivě málo.

U fantastické detektivky mě obvykle zajímá odpověď na dvě otázky: Nakolik obstojí jako detektivka a jsou-li fantastické prvky pro detektivní zápletku podstatné. V případě *Poháru smrti* rozhodně o plnohodnotnou detektivku jde. Vyšetřování případu záhadné (a i na poměry odlišného světa znepokojivě působící) smrti vojenského důstojníka je dostatečně složité, aby vystačilo na plnohodnotný román. Samotná zápletka není úplně neprůhledně zamotaná, při pečlivém čtení lze většinu stop odhalit a správně vyložit, takže je ke správnému řešení možné dojít nějaký čas před vyšetřovateli. Ale případ rozhodně není triviální, takže podobné odhalení spíše potěší a kniha kvůli němu neztratí na zajímavosti. Trochu méně jednoznačná je situace u „magických" rekvizit: je jich celá řada a v provedení zločinu i motivaci postav hrají důležitou roli, přesto nejde tak docela říci, že v našem světě by se obdobný případ vůbec nemohl odehrát. Zde román zůstal tak trochu na půl cesty a kdyby někdo očekával podobně nápaditou a na reáliích fantastického světa založenou pointu jako třeba v autorově *Městě schodů* (které dokonce ani nebylo programovou detektivkou), možná bude trochu zklamaný. Nicméně na dnešní poměry detektivek i fantasy románů je zápletka každopádně nadprůměrná – a nedivil bych se, kdyby se v dalších knihách cyklu ještě zlepšovala.

Možná nejzajímavější je na knize ovšem prostředí. Zdá se mi, že základní atmosféra tentokrát vychází z Byzance – všudypřítomná, ale nepřímá císařská moc, zažitá a tudíž neokázalá civilizovanost, podoba vojenské a správní hierarchie, v zásadě neproblematická multirasovost i jakási samozřejmě přijímaná existence nadpřirozena. Ale podobně jako u postav není inspirace jednoznačná, šlo by nalézt prvky neurčitě čínské nebo japonské. Zdejší Veliká a svatá chanúmská říše ovšem již po staletí čelí zásadní existenční hrozbě. Z moře pravidelně vylézají obří nestvůry nazývané *leviatani,* které bezmyšlenkovitě ničí všechno ve svém dosahu a kterým se obyvatelé navzdory vynalézavosti a organizovanému úsilí dokáží jen stěží ubránit. Navíc se zdá, že s leviatany nějak souvisí také zvláštní schopnosti biologické manipulace, kterou si zdejší lidé osvojili a kterou v široké míře používají k tomu, aby si usnadnili život nebo zlepšili vlastní dovednosti. Poznávání různých stránek této odlišnosti i její prozatím nepříliš zřejmá podstata mi nakonec přišly jako nejnapínavější součásti románu.

Je škoda, že autor nebyl o trochu pečlivější a kvůli snaze o různé lokální efekty se nedokázal vyvarovat drobných nesrovnalostí, které celkový obraz trochu narušují. Přijde mi nepravděpodobné, že by po již mnohokrát opakovaných bojích vznikal při nutnosti evakuace tak přímočarý zmatek, jaký v knize vidíme. Vůbec představa, že město, které slouží jako hlavní základna v boji s leviatany, stojí přesně v místě jejich nejpravděpodobnější cesty, je podivná. Také kolísání mezi tím, zda je vyšetřovatelka Ana Dolabrová v Říši známá a poměrně neblaze proslulá, nebo zda jde naopak o tajemnou postavu s nejasnou minulostí, je trochu matoucí. Ale podobné drobné nedokonalosti více než dostatečně vyvažuje ještě jedna obtížně postižitelná vlastnost knihy: je nevtíravě přátelská. Jak na úrovni vztahů mezi hlavními hrdiny, které občas svojí neformálností sklouzávají až k nadsázce, tak ve společenské rovině, kdy obyvatele Říše navzdory všem obtížím – nebo možná právě díky nim – spojuje pocit vzájemnosti. To byla atmosféra, kterou je v dnešní době zvlášť příjemné zažít.

Román je úvodním svazkem cyklu *Ve stínu leviatanů,* ale na základě první knihy je těžké určit, zda půjde o další spíše dějově sevřenou trilogii, která se skrze řešení detektivních případů bude probírat k poznání pravé podstaty světa a jeho podivných titánských monster, nebo volnou řadu spíše samostatných případů, které budou čerpat z neobvyklého prostředí a výrazného charakteru vyšetřovatelky. Očekával bych spíše

empatie a nutkavě opakující stále stejné vzorce chování, mají všechny předpoklady stát se svědomitými úředníky.

to první, ale obě možnosti mi připadají čtenářsky atraktivní. *Pohár smrti* není mimořádně originálním nebo literárně převratným dílem, na které bych vzpomínal podobně jako na *Božská města.* Byl to ale napínavý příběh, od kterého jsem se nedokázal odtrhnout, s detektivní zápletkou na slušné úrovni a s prostředím, které mě dokázalo zaujmout, protože působí opravdově, jako by na osudu světa, které utváří, skutečně záleželo. Takže se doopravdy těším, až se s oběma hlavními postavami znovu setkám: *Kapka korupce* už čeká na přeložení.

Jirka Grunt

Host 2025, přeložil Milan Pohl, 448 str., 499 Kč